

Kurátorský príhovor

Úvodom sa patrí povedať pár slov o autorke, hoci si myslím, že Alenu väčšina z nás dobre pozná. Nesporne patrí k významným stáliciam prešovského umeleckého Olympu. Vo svojej tvorbe sa dlhodobo pohybuje na rozhraní figurálnej imaginácie a symbolickej krajiny, v médiách maľby a kresby, pričom frekventovane sa v nej objavuje motív ženy, anjelskej bytosti, koňa a krajiny ako kontemplatívneho priestoru, vhodného pre ponor – introspekciu. Spoločným menovateľom väčšiny motívov je metafyzická atmosféra a spirituálna metafora. Práve spirituálny presah je komplexným rámcom pre smerovanie umelkyne.

Zo základných tematických okruhov autorky sa snád' najčastejšie objavuje motív ľudskej tváre (ktorá tu, zdá sa, mohla komunikovať funkciu Buberovho „Ty“ a vyjadrovať vnútorné vízie a emócie autorky v projekciách k druhému „Ty“). Vo väčšine prípadov ide o tvár ženy alebo dieťaťa, zvieratá – dominujú kone, potom sú to siluety spirituálnych bytostí – evokujúce anjelov. Tiež sú to prírodné scenérie, kde dominujú stromy a flóra (ktoré však neplnia iba funkciu lesných zátisí, ale je tam evidentná aj hlbšia symbolika „Baudelairovho lesa“ a vzťahov/korešpondencií, ktoré v ňom panujú). Potom je to aj architektúra v symbióze s prírodou, najmä však motívy prešovskej historickej sakrálnej architektúry (Konkatedrála Svätého Mikuláša a Kalvária). Práve spomínané sakrálne stavby sú len ďalšou verzii spirituálnych indícií... Zároveň môžeme hovoriť o akcentácii lokálnej pamäte miesta.

Jedna zo známych definícií krásy hovorí o tom, že existujú jej tri základné archetypy: žena, kôň a loď. Na Aleniných obrazoch sa žena a kôň objavujú cyklicky. Loď tam síce nie je, ale Aleninu tvorbu môžeme symbolicky vnímať ako pomyselnú loď, ktorá nás nenápadne odváža tam, kde by sme sa aspoň na chvíľu chceli ocitnúť všetci: do dimenzie, ktorú by sme mohli prirovnať k bájnej Arkádii, do krajiny slnka a jemného vánku, kde ľudia nemusia komunikovať zložitým jazykom, kde vládne harmónia, na miesta, kde človek a príroda existujú v symbióze...

Alenine obrazy bez ohľadu na žáner majú totiž tento spoločný menovateľ. Poskytujú alternatívu k súčasnému svetu, ktorý sa vymkol kontrole, ktorý prestal byť domovom v existenciálnom slova zmysle. Alternatíva, ktorú ponúkajú, však nie je alibistickým eskapizmom. Je to vedomá voľba. Umeleckú branžu by sme mohli rozdeliť na dve základné tábory, bez ohľadu na to, k akému smeru inklinujú, či sú konzervatívni alebo experimentálni: jedni sa snažia, aby ich tvorba bola lakmusovým papierikom doby, aby verne reflektovala to, čo sa práve deje. Druhá, možno menej početná skupina, sa snaží o podobné nastavenie, aké môžeme vidieť u Aleny: nesnažia sa ešte násobiť to, čo je zjavné (napríklad ťaživosť prítomnosti), ale ponúkajú možnosť iného „naladenia“, je to vlastne recept, ako sa smiať cez slzy, ako nachádzať a vidieť krásu aj v zdanlivo samozrejmych a obyčajných veciach a prítomnom okamihu. Alenina tvorba je tak svojho druhu liekom, návodom na použitie sveta, receptom ako prežiť v programovom zameraní sa na krásu v širokom význame tohto slova.

Autorkina tvorba osciluje na rozhraní kresby a maľby s tým, že maľba je dominantná. Avšak aj v maliarskych kompozíciách zohráva významnú funkciu zreteľne definovaná línia či hrubšie ťahy štetcom. Na tejto výstave síce kresba nie je dominantne zastúpená, avšak i to, čo tu môžeme vidieť, ukazuje, že umelkyňa ňou vládne suverénne. Ak si môžeme dovoliť porovnať s niektorými lineárnymi kompozíciami z minulosti, tak túto výtvarne údernú (kresliarsku) polohu predstavuje cyklus prítomných piatich malých plátien, na ktorých defilujú dynamicky sa meniace arabesky v rôznych smeroch oscilujúc na rozhraní secesnej a expresionistickej línie. Zaujímavé sú aj veľkoplošné kresby, ktoré aj pri zdanlivo fádnej monochromatickosti

potvrdzujú, ako autorka dokáže aj v minimalistickom prevedení evokovať atmosféru tajomstva, očakávania a nádeje.

Vo farbe, ktorá na výstave dominuje, sa autorka vyjadruje kontrastne, v expresívnejších, hrubších ťahoch štetca. Napriek spomínanej expresívnosti, ktorá je nositeľom dramatického vyžarovania a prežívania, nechýba väčšine obrazov to, čo už bolo spomenuté na začiatku: jednotná poetika autorky, špecifická snivosť, melanchólia prerážajúca z neviditeľného bodu/miesta za obrazom. Keď som spomínal kontrastnosť farieb, niektoré z prítomných obrazov, najmä tie abstraktnejšie a tie, kde sú zobrazené siluety anjelských bytostí, môžu evokovať paletu symbolistu Odilona Redona. Skupina obrazov, kde autorka používa farbu vo výraznejšom dramatickom geste, by nás mohli zaviesť do akvarelových krajín či marín Emila Noldeho, alebo by mohli pripomenúť paletu Georgesa Rouaulta. Samozrejme, z pohľadu mnohých z Vás, by sa určite našli aj ďalšie vedomé či intuitívne prepojenia.

Súčasťou výstavy sú aj ilustrácie vedeckého charakteru. Ide o mimetické zobrazenie kvetov v čo najrealistickejšej podobe. Ani tu však autorka v dobrom slova zmysle nedokáže zakryť svoj nadštandardný vzťah k prírode, špeciálne k flóre. Kritériá požadované týmto žánrom ilustrácie sú nepochybne naplnené, ale aj tu sa, najmä v spôsobe zobrazenia celkovej figúry kvetov, prejavuje autorkina poetika. Zdá sa, akoby kvetiny v náznaku tancovali pod vplyvom tónov akejsi podmanivej hudby, ich stonky sa s noblesou prehýbajú pripomínajúc vznešené secesné arabesky.

Hoci to už bolo v texte naznačené, na záver by som si dovoľil ešte raz poukázať na skutočnosť, že bez ohľadu na žánrovú pestrosť autorkinej tvorby, je pre ňu charakteristický vyvážený vnútorný svet v podobe paralelného priestoru, v ktorom sa snúbi príroda, krása duše a duchovný rozmer v tichom dialógu.

Slavomír Capek